

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en sådan ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner att medel för rehabilitering enligt prövning inte längre ska få användas för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött samt för driftsbidrag till dessa inrättningar. I lagens ikraft-

trädandebestämmelse föreslås det bli föreskrivet att understöd som betalats av medel för rehabilitering enligt prövning ska återbetalas, om en rehabiliteringsinrättning som ägs av en stiftelse som beviljats understöd övergår till en annan ägare eller upphör med sin verksamhet eller ändrar verksamheten väsentligt.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Medel för rehabilitering enligt prövning

Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) innehåller bestämmelser om den rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnar. Folkpensionsanstalten är skyldig att ordna yrkesinriktad rehabilitering för handikappade och medicinsk rehabilitering för gravt handikappade. Dessutom kan Folkpensionsanstalten ordna annan yrkesinriktad eller medicinsk rehabilitering inom ramen för det belopp som har reserverats för ändamålet i statsbudgeten och den plan som har upprättats för användningen av beloppet (rehabilitering enligt prövning).

I 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner finns bestämmelser om sådan rehabilitering enligt prövning som Folkpensionsanstalten ordnar och betalar ersättning för. För rehabilitering enligt prövning ska det årligen användas minst ett belopp som motsvarar fyra procent av det belopp som influtit i försäkrades sjukförsäkringspremier. Riksdagen bestämmer årligen i samband med behandlingen av statsbudgeten hur mycket beloppet för rehabilitering enligt prövning högst får överskridas.

Enligt det gällande 12 § 3 mom. i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner får medlen för rehabilitering enligt prövning användas inte bara för att ordna rehabilitering och betala ersättning för den utan också för förebyggande av sjukdomar och för forsknings- och utvecklingsverksamhet som avser rehabilitering, sjukförsäkring och förebyggande av sjukdomar. Dessutom får medlen vid behov användas för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens

samarbetsstiftelser och av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött samt för driftsbidrag till dessa inrättningar.

Folkpensionsanstalten beslutar om användningen av medlen för rehabilitering enligt prövning. Anstalten ska årligen för de tre följande kalenderåren upprätta en plan för användningen av medlen för rehabilitering enligt prövning. Av treårsplanen ska det framgå vilken annan yrkesinriktad eller medicinsk rehabilitering Folkpensionsanstalten betalar ersättning för och ordnar än sådan som den är skyldig att ordna, och hur beloppet används för förebyggande av sjukdomar och för forsknings- och utvecklingsverksamhet som avser rehabilitering och förebyggande av sjukdomar samt för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött samt för driftsbidrag till dessa inrättningar. Utöver planen ska Folkpensionsanstalten årligen rapportera till social- och hälsovårdsministeriet om användningen av medlen.

Utgifterna för rehabilitering enligt prövning ingår i sjukförsäkringsfondens kostnader för sjukvårdsförsäkringen och finansieras på motsvarande sätt som andra förmåner enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner. Kostnaderna för sjukvårdsförsäkringen finansieras till hälften med statsmedel och till hälften med de sjukförsäkringspremier som tas ut av de försäkrade.

Folkpensionsanstalten kan ordna rehabiliteringstjänster enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner antingen genom att producera tjänsterna själv eller genom att handla upp dem hos andra serviceproducenter. Som producenter av rehabiliteringstjänster anlitas huvudsakligen privata serviceproducenter. Serviceproducenterna utses i regel via ett offentligt anbudsförfarande. Vid valet

fäster man vikt vid serviceproducentens erfarenhet, personalstruktur, lokaler och övriga lämplighet som producent av rehabiliteringstjänster. Dessutom ska rehabiliteringstjänsterna följa Folkpensionsanstaltens kvalitetsstandarder för rehabilitering. I dem beskrivs rehabiliteringsprocessen och dess förlopp, och där sätts det kvalitetskrav för rehabiliteringen. Standarderna utgör en del av avtalet mellan Folkpensionsanstalten och serviceproducenten och är därför bindande för serviceproducenten.

1.2. Beviljande av medel som är beroende av prövning till Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser

Enligt 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner får medel för rehabilitering enligt prövning användas för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött samt för driftsbidrag till dessa inrättningar. Folkpensionsanstalten kan således enligt egen prövning bevilja understöd till särskilt angivna rehabiliteringsinrättningar, men lagen förpliktar inte till det.

Möjligheten att bevilja rehabiliteringsinrättningar understöd grundade sig ursprungligen på 60 § 2 mom. i 1963 års sjukförsäkringslag (364/1963) och på den förordning som utfärdats med stöd av den. Enligt det nämnda 2 mom. skulle av sjukförsäkringsfondens medel ett belopp som motsvarar två procent av det belopp som influtit i försäkrades sjukförsäkringspremier årligen användas för verksamhet i syfte att förebygga sjukdomar och rehabilitera de försäkrade, enligt vad som föreskrivs närmare genom förordning. Enligt 47 a § (538/1964) i sjukförsäkringsförordningen skulle Folkpensionsanstalten använda de medel som avses i lagen i enlighet med en årligen uppgjord plan för sådan verksamhet för förebyggande av sjukdomar som kan anses ha allmän betydelse för befolkningen i hela landet eller inom ett visst område, samt för verksamhet som avser de försäkrades rehabilitering och syftar till att minska försäkringskostnaderna. Målet med

understöden till rehabiliteringsinrättningarna var att stödja grundandet av rehabiliteringsinrättningar och trygga specialgruppers, t.ex. krigsveteraners, lika möjlighet till rehabilitering.

Bestämmelsen om understöd till rehabiliteringsinrättningar infördes senare i 4 § i lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991). I paragrafen begränsades de understöd som beviljas av medlen för rehabilitering enligt prövning till understöd för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som arbetar inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten tidigare har understött, samt till stöd för dessa inrättningars drift. Således kunde medel för rehabilitering enligt prövning inte längre användas till att finansiera nya rehabiliteringsinrättningar. Bestämmelsen om understöd för grundlig förbättring och driftsbidrag flyttades senare till 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner. Lagen trädde i kraft 2005 och dess 12 § gäller fortfarande.

De samarbetsstiftelser som avses i lagen finns uppräknade i ikraftträdandebestämmelsen i 16 § i lagen från 1991 om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten. Enligt den paragrafen får de av Folkpensionsanstalten finansierade byggnadsprojekten för stiftelserna Kiipulasäätiö, Kuntoutumis- ja liikuntasäätiö Peurunka, Kuntoututumissairaalasäätiö Kankaanpää och Reumasäätiö slutföras med medel för rehabilitering enligt prövning. Andra stiftelser och inrättningar som ger rehabilitering och som Folkpensionsanstalten har understött är bl.a. Folkpensionsanstaltens central för rehabiliteringsundersökning, som har ombildats till stiftelsen Petrea Säätiö, samt Bilkliniken, Invalidstiftelsen och Kuntoutussäätiö - Stiftelsen för Rehabilitering. Folkpensionsanstalten har varit en av dessa stiftelsers bakgrundsorganisationer och haft en företrädare i stiftelsernas styrelser.

Med stöd av 60 § 2 mom. i sjukförsäkringslagen och 47 a § i sjukförsäkringsförordningen har Folkpensionsanstalten under åren 1964—1988 beviljat ca 59 miljoner euro sammanlagt i understöd till 17 stiftelser och inrättningar som ger rehabilitering. Med stöd

av lagen från 1991 om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten och lagen från 2005 om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner har rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött beviljats ca 36 miljoner euro totalt i understöd för grundlig förbättring och driftsbidrag.

Under de senaste 15 åren, dvs. 1994 och därefter, har understöd beviljats på ca 19 miljoner euro totalt. Av det totala beloppet har ca 15 miljoner euro varit understöd för grundlig förbättring. Av denna summa har ca 10 miljoner euro beviljats rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser. Driftsbidragens andel har varit ca 4 miljoner euro, varav största delen har beviljats inrättningar som drivs inom ramen för samarbetsstiftelserna.

På ansökan av stiftelserna har Folkpensionsanstalten genom beslut beviljat understöd av medlen för rehabilitering enligt prövning, dvs. ur sjukförsäkringsfonden. Det har således varit fråga om sådana beslut om understöd som har grundat sig på Folkpensionsanstaltens prövning, inte om ett avtalsförhållande mellan Folkpensionsanstalten och en stiftelse. Folkpensionsanstalten har förenat besluten om beviljat understöd med en skyldighet att betala tillbaka medlen till Folkpensionsanstalten, dvs. till sjukförsäkringsfonden, om en rehabiliteringsinrättning som har fått understöd övergår till en annan ägare, om dess verksamhet upphör eller ändras väsentligt eller om de beviljade medlen används för något annat syfte än det som anges i 4 § i lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten eller senare i 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.

Bestämmelserna om statligt stöd i artikel 87 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen samt lagen om offentlig upphandling (348/2007) begränsar möjligheterna att bevilja stöd av offentliga medel till vissa företag eller för viss produktion. Efter 2006 har Folkpensionsanstalten inte beviljat understöd för grundlig förbättring eller driftsbi-

drag, utan de medel som har anvisats för understöd har kanaliserats till forskning och utveckling.

2. Föreslagna ändringar

Det föreslås att 12 § 3 mom. i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner ska ändras på så sätt att medel för rehabilitering enligt prövning inte längre får användas för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött samt för driftsbidrag till dessa inrättningar. Den föreslagna ändringen motsvarar den tillämpningspraxis som har rått sedan ingången av 2007.

Den gällande lagstiftningen har inga bestämmelser om en eventuell skyldighet att betala tillbaka understöd. Denna återbetalningsskyldighet anges endast i Folkpensionsanstaltens beslut om understöd, genom vilka Folkpensionsanstalten på ansökan har beviljat understöd för grundlig förbättring och driftsbidrag. Enligt ett villkor i besluten om understöd ska de medel som har beviljats ur sjukförsäkringsfonden betalas tillbaka till Folkpensionsanstalten, dvs. till sjukförsäkringsfonden, om en rehabiliteringsinrättning som har fått understöd övergår till en annan ägare, om dess verksamhet upphör eller ändras väsentligt eller om de beviljade medlen används för något annat syfte än det som anges i 4 § i lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten eller senare i 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.

Det föreslås att bestämmelser om skyldigheten att betala tillbaka beviljade understöd ska införas i lagen i syfte att öka öppenheten i fråga om användningen av sjukförsäkringsfondens medel. I lagens ikraftträdandebestämmelse föreslås det bli föreskrivet att det ska bedömas om återbetalningsskyldighet föreligger i sådana fall då en rehabiliteringsinrättning som ägs av en stiftelse som beviljats understöd övergår till en annan ägare eller dess verksamhet upphör eller ändras väsentligt. I samband med att en rehabiliteringsin-

rättning som fått understöd överläts eller upphör med sin verksamhet eller ändrar verksamheten väsentligt ska social- och hälsovårdsministeriet enligt förslaget besluta hurvida en andel som motsvarar det understöd som har beviljats ur sjukförsäkringsfonden ska återbetalas till fonden helt eller delvis. Vid bedömningen av hur stor andel som ska återbetalas ska man beakta den tid som har förflutit sedan understödet beviljades, det ändamål som det beviljades för och understödets värde vid tidpunkten för överlåtelsen eller ändringen av verksamheten. Ett liknande förfarande tillämpas med stöd av 4 kap. 30 § i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992) vid bedömningen av skyldigheten att återbetala statsandel eller statsunderstöd för anläggningsprojekt.

För att social- och hälsovårdsministeriet ska få vetskap om de förändrade omständigheterna, ska stiftelsen göra en anmälan till ministeriet om att en rehabiliteringsinrättning har överlåtits eller dess verksamhet ändrats inom sex månader från tidpunkten för förändringen. Anmälnings- och återbetalningsskyldigheten ska dock inte gälla understöd som har beviljats för mer än 15 år sedan. Innan beslutet meddelas ska social- och hälsovårdsministeriet begära utlåtanden av Folkpensionsanstalten och finansministeriet. Stiftelsen föreslås också vid behov kunna be social- och hälsovårdsministeriet om en bedömning av en eventuell återbetalningsskyldighet före den planerade ändringen av verksamheten eller överlåtelsen av rehabiliteringsinrättningen.

Vid en överlåtelse eller en ändring av verksamheten ska det avgörande vid bedömningen av en eventuell återbetalningsskyldighet vara vilket syfte stiftelsen eller rehabiliteringsinrättningen har överlåtits för eller vilket syfte den kommer att användas för efter förändringen. Om rehabiliteringsinrättningen också efter överlåtelsen eller ändringen av verksamheten fortsätter att idka verksamhet av det slag som anges i stiftelsens ursprungliga stadgar och utifrån vilken stiftelsen har beviljats understöd för grundlig förbättring eller driftsbidrag, kan återbetalningsskyldighet i regel inte komma i fråga. En ändring av verksamhetsform leder inte i sig till återbe-

talningsskyldighet, utan det avgörande är verksamhetens karaktär och ändamålet med det beviljade understödet. En stiftelse kan således t.ex. fortsätta med den verksamhet som anges i stiftelsens stadgar och som har berättigat till understöd också via bolag som den äger utan att någon återbetalningsskyldighet uppkommer, om Patent- och registerstyrelsen godkänner en ändring av stiftelsens stadgar i fråga om ägandet av bolag.

Den bestämmelse om anmälningskyldighet och eventuell återbetalningsskyldighet som föreslås i ikraftträdandebestämmelsen ska tillämpas bara på de överlåtelser och ändringar av verksamheten som görs efter det att lagen har trätt i kraft. Således ingriper man med bestämmelsen inte i bedömningen av överlåtelser eller ändringar av verksamheten som har gjorts före lagens ikraftträdande. När det gäller dem är det Folkpensionsanstalten som utifrån återbetalningsvillkoret i beslutet om understöd ska bedöma om en eventuell återbetalningsskyldighet föreligger. I båda fallen gäller det återbetalning till sjukförsäkringsfonden av understöd som har beviljats ur denna fond, så efter det att lagen har trätt i kraft går det inte längre att bestämma att någon är återbetalningsskyldig med stöd av ett villkor som Folkpensionsanstalten har fogat till beslutet om understöd.

3. Konsekvenser

I denna proposition föreslås det att lagen ska få bestämmelser om rådande praxis, enligt vilken sådana medel för rehabilitering enligt prövning som finansieras ur sjukförsäkringsfonden inte får användas för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser eller av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött eller för driftsbidrag till dessa inrättningar. Den föreslagna lagändringen främjar lika behandling av producenter av rehabiliteringstjänster och öppenhet inom användningen av medel för rehabilitering enligt prövning.

De medel som har anvisats för understöd kan enligt förslaget, i enlighet med rådande praxis, kanaliseras till andra användningsändamål för medel för rehabilitering enligt

prövning, såsom forsknings- och utvecklingsverksamhet som avser rehabilitering, förebyggande av sjukdomar och sjukförsäkring. Förslagen leder således inte till att beloppen för rehabilitering enligt prövning minskar, och propositionen påverkar alltså inte sjukförsäkringsfondens utgifter för sjukvårdsförsäkringen.

Den föreslagna bestämmelsen om anmälnings- och återbetalningsskyldighet ska gälla de fem stiftelser som äger rehabiliteringsinrättningar för vilka understöd för utgifter för grundlig förbättring och driftsbidrag under de senaste 15 åren har beviljats av medel för rehabilitering enligt prövning. Under denna tid har understöd beviljats på sammanlagt 19 miljoner euro. Folkpensionsanstalten har inte yrkat på återbetalning av understöd från en enda stiftelse med stöd av återbetalningsvillkoret i besluten om understöd. Det är inte känt att verksamheten hos de rehabiliteringsinrättningar som har fått understöd skulle ha förändrats på ett sådant sätt att återbetalningsskyldighet kommer i fråga med stöd av ikraftträdandebestämmelsen i lagförslaget.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten och finansministeriet. Under beredningen har man hört stiftelser som har fått understöd för grundlig förbättring och driftsbidrag av medlen för rehabilitering enligt prövning under de senaste 15 åren. Utlåtande om propositionen har begärts av Patent- och registerstyrelsen, arbets- och näringsministeriet och delegationen för rehabiliteringsärenden.

Remissinstanserna ansåg att förslagen om införande av rådande praxis i lag och om bedömning av återbetalningsskyldigheten är motiverade. De förslag till ändring av propositionen som framfördes i utlåtandena har beaktats i den mån det varit möjligt.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

Lagförslag

Lag

om ändring av 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 15 juli 2005 om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 12 § 3 mom., sådant det lyder i lag 200/2006, som följer:

12 §

Rehabilitering enligt prövning

Det belopp som avses i 1 mom. får också användas för förebyggande av sjukdomar och för forsknings- och utvecklingsverksamhet som avser rehabilitering, förebyggande av sjukdomar och sjukförsäkring.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Det kan bestämmas att sådana understöd för utgifter för grundlig förbättring samt för driftsbidrag som beviljats med stöd av den lag som gäller när denna lag träder i kraft, helt eller delvis ska återbetalas till sjukförsäkringsfonden, om en rehabiliteringsinrättning som ägs av en stiftelse som beviljats

understöd övergår till en annan ägare eller upphör med sin verksamhet eller ändrar verksamheten väsentligt. Understöd som beviljats av medel för rehabilitering enligt prövning kan dock inte återkrävas på grunder som har uppstått senare än 15 år efter det att understödet beviljades.

Social- och hälsovårdsministeriet beslutar om återbetalningsskyldigheten. Det understöd som ska återbetalas ska betalas senast på den förfallodag som anges i beslutet.

Understödstagaren ska göra en anmälan till ministeriet om den förändring i omständigheterna som avses i 1 mom. inom sex månader. Om det senare framgår att anmälan inte har gjorts inom denna tid, ska det beviljade understödet betalas tillbaka till sjukförsäkringsfonden från och med tidpunkten för förändringen, om inte social- och hälsovårdsministeriet av särskilda skäl beslutar något annat.

Helsingfors den 19 mars 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Paula Risikko*

Lag

om ändring av 12 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 15 juli 2005 om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 12 § 3 mom., sådant det lyder i lag 200/2006, som följer:

Gällande lydelse

12 §

Rehabilitering enligt prövning

Det belopp som avses i 1 mom. får också användas för förebyggande av sjukdomar och för forsknings- och utvecklingsverksamhet som avser rehabilitering, förebyggande av sjukdomar och sjukförsäkring samt vid behov för utgifter för grundlig förbättring av rehabiliteringsinrättningar som drivs inom ramen för Folkpensionsanstaltens samarbetsstiftelser och av andra inrättningar som Folkpensionsanstalten har understött samt för driftsbidrag till dessa inrättningar.

Föreslagen lydelse

12 §

Rehabilitering enligt prövning

Det belopp som avses i 1 mom. får också användas för förebyggande av sjukdomar och för forsknings- och utvecklingsverksamhet som avser rehabilitering, förebyggande av sjukdomar och sjukförsäkring.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Det kan bestämmas att sådana understöd för utgifter för grundlig förbättring samt för driftsbidrag som beviljats med stöd av den lag som gäller när denna lag träder i kraft, helt eller delvis ska återbetalas till sjukförsäkringsfonden, om en rehabiliteringsinrättning som ägs av en stiftelse som beviljats understöd övergår till en annan ägare eller upphör med sin verksamhet eller ändrar verksamheten väsentligt. Understöd som beviljats av medel för rehabilitering enligt prövning kan dock inte återkrävas på grunder som har uppstått senare än 15 år efter det att understödet beviljades.

Social- och hälsovårdsministeriet beslutar om återbetalningsskyldigheten. Det understöd som ska återbetalas ska betalas senast på den förfallodag som anges i beslutet.

Understödstagaren ska göra en anmälan till ministeriet om den förändring i omständigheterna som avses i 1 mom. inom sex månader. Om det senare framgår att anmälan inte har gjorts inom denna tid, ska det beviljade understödet betalas tillbaka till sjukförsäkringsfonden från och med tidpunkten för förändringen, om inte social- och hälsovårdsministeriet av särskilda skäl beslutar något annat.